

Bijeenkomst Werkgroep Participatie (KBG), Windpark Doetinchem

Datum: 19.01.2022

Auteur: Marc Rijnveld, verslag Ayla Karmat

Locatie: MS Teams

Agenda bijeenkomst

Deel 1 van de bijeenkomst:

- Vastlegging verslag 8 december
- Bespreken voorgestelde participatietijdlijn

Deel 2 van de bijeenkomst: presentaties Green Trust:

- Presentatie van participatievoorbeelden wind- en zonneparken (Green Trust)
- Participatiemogelijkheden algemeen (proces- en financieel)

Deel 3 van de bijeenkomst: Overleg en ideeën delen:

- Participatie: Hoe kan dit eruit zien voor windpark Doetinchem?
- Proces- en financiële participatie: Welke rol kan/wil de werkgroep/KBG hierin spelen?
- Welke concrete ideeën heeft de werkgroep/KBG over de participatie voor windpark Doetinchem?

1. Doel van de bijeenkomst

Het centrale thema van deze bijeenkomst was de bespreking van mogelijkheden tot verschillende vormen van participatie voor omwonenden bij een windpark. Greentrust gaf een uitgebreide presentatie waarin allerlei verschillende vormen van participatie werden toegelicht en beschreef daarbij hun eigen ervaringen. De input die deze bijeenkomst verzameld wordt kan gebruikt worden als onderdeel van het advies van de klankbordgroep voor het indienen van een aangepast participatieplan en het principeverzoek.

2. Vastlegging verslag bijeenkomst 8 december

De deelnemers geven aan dat zij nog wat opmerkingen hebben bij de planning (tijdlijn) die is opgenomen in het verslag van 8 december. Er is al eerder besproken dat de planning te ambitieus is en te snel gaat voor de betrokken omwonenden, zij hebben meer tijd nodig om informatie te verwerken en eigen te worden met de vele nieuwe onderwerpen. Als in het verslag duidelijk gemaakt wordt dat de planning een conceptversie is en dat de deelnemers nog geen akkoord hebben gegeven, kan het verslag worden goedgekeurd. Ayla Karmat (Public Mediation) zal het verslag aanpassen en voor goedkeuring naar de deelnemers mailen. De voorzitter geeft hierbij aan dat tijdens deze bijeenkomst (19 januari) de nieuwe planning besproken zal worden.

3. Voorgestelde participatietijdlijn

Eerder is er een notitie verstuurd van de KBG aan de gemeente met de suggestie om de KBG op te delen in werkgroepen rondom specifieke onderwerpen om de hoeveelheid werk te verminderen voor de deelnemers. Vervolgens is er een voorstel gedaan voor de indeling en onderwerpen van de werkgroepen, waarop als opmerking uit de groep kwam dat meerdere deelnemers graag bij verschillende van deze groepen betrokken zou willen worden. Dat zou mogelijk kunnen leiden tot een te grote hoeveelheid werk voor een aantal van de deelnemers. Het is van belang dat er een nieuwe planning

wordt gemaakt waarbij geschoven wordt met de onderwerpen om het proces iets praktischer op te zetten en een te hoge werkdruk te voorkomen.

Greentrust heeft eerder een voorstel rondgestuurd voor de planning procesvervolg (de tijdlijn), waarop verschillende deelnemers via de mail al opmerkingen en verbeterpunten hebben geformuleerd. De opzet van de planning is volgens de deelnemers te ambitieus: er is te weinig ruimte en tijd beschikbaar in de planning om alle onderwerpen en informatie goed en volledig te kunnen behandelen. Als de deelnemers uiteindelijk een goed advies af willen geven aan de gemeente is er meer ruimte nodig in de planning, anders kan het traject niet op de juiste wijze worden doorlopen.

Opmerkingen en suggesties over de tijdlijn

Hieronder een opsomming van de opmerkingen, kritiek en suggesties die de deelnemers hebben op deze tijdlijn:

- Sommige deelnemers willen betrokken zijn bij verschillende werkgroepen, daarom zou het prettig zijn als er per maand van slechts één werkgroep bijeenkomsten worden georganiseerd. Op die manier kan de werkdruk laag gehouden worden.
- De deelnemers vinden het wenselijk om naar aanleiding van een werkgroepssessie na een maand nog een bijeenkomst te organiseren met een nabeschouwing. Uit de eerste kennissessie komt vaak veel informatie naar boven, waaruit acties volgen en nieuwe vragen ontstaan. Een extra sessie met een nabeschouwing geeft de leden van de werkgroep de kans zich verder in het onderwerp te verdiepen en Greentrust te vragen om aanvullende informatie als er nog onduidelijkheden zijn of wanneer er nieuwe vragen zijn ontstaan.
- In de voorstelplanning zijn er kennissessies waarin veel verschillende onderwerpen worden behandeld, wat ervoor zorgt dat er per sessie erg veel informatie wordt verstrekt voor de deelnemers om in korte tijd te verwerken. De bewoners stellen voor om sommige onderwerpen uit elkaar te trekken en extra kennissessies te organiseren.
 - De deelnemers zien graag een extra kennissessie voor de daling van de waarde van ontroerend goed.
- De bewoners stellen voor om in april en mei door te gaan met de kennissessies en aansluitend in juni of juli te beginnen met het opstellen van het verslag van de KBG. Het verslag kan na de zomervakantie gepresenteerd worden.
- In het huidige voorstel staat niet dat het advies ook gericht wordt aan de gemeenteraad. De bewoners vinden het juist van belang dat de gemeenteraad ook tijdig wordt geïnformeerd en zien graag dat het advies ook bij hen terecht komt.

Reactie Greentrust

Greentrust geeft aan dat het belangrijk is voor iedereen dat er naar een eindresultaat wordt toegewerkt, zodat het proces niet te lang duurt en veel vrije tijd blijft vragen van de deelnemers. Daarbij vinden zij het wel van groot belang dat iedereen uiteindelijk het gevoel heeft dat aan het einde van het traject alle belangrijke onderwerpen aan bod zijn gekomen. Zij stellen voor om samen met de bewoners een planning te maken waarin bovenstaande opmerkingen en wensen worden opgenomen. Greentrust accepteert dat de nieuwe planning mogelijk uitkomt in het derde kwartaal van dit jaar.

Veel trajecten tegelijkertijd

De bewoners vinden het soms lastig om de tijd te verdelen over alle participatietrajecten. De gemeente is naast het windpark ook bezig met een Tennen-uitbreiding en plannen voor een zonnepark. Dit betekent dat sommige deelnemers iedere maand bijeenkomsten hebben voor al deze trajecten, wat vraagt om een grote tijdsinvestering. De bewoners benadrukken dat het van belang is meer ruimte vrij te maken in de planning om een goed en zorgvuldig proces te waarborgen. Rond de zomer moeten de werkgroepen stukken gaan schrijven voor het advies, wat veel en langdurig werk is en waarvoor meer tijd nodig is dan nu in de planning is opgenomen. Daarnaast geven een aantal bewoners aan dat hun vertrouwen in de gemeente geschonden is door eerdere ervaringen, om die reden vinden zij het belangrijk om bij zo veel mogelijk trajecten en bijeenkomsten persoonlijk aanwezig te zijn. Dit zorgt bij sommige bewoners voor een hoge werkdruk met alle participatietrajecten en bijeenkomsten.

Indeling in werkgroepen

Greentrust merkt op dat het idee eerder was dat de werkgroepen zouden bestaan uit minder deelnemers dan de KBG, om op die manier de werkdruk voor de bewoners te verlagen. Toch blijkt uit de grote opkomst voor deze werkgroep dat er veel geïnteresseerde omwonenden zijn die betrokken willen zijn bij dit onderwerp. De voorzitter vraagt Greentrust of zij willen weten wie er belangstelling heeft voor welke onderwerpen om de werkgroepen in te delen. Het antwoord hierop is dat het niet uitmaakt, iedereen is welkom bij alle groepen.

Voorstel nieuwe planning

Er wordt afgesproken dat een aantal bewoners samen met Greentrust een nieuwe planning maakt, het concept zal naar de rest van de werkgroep gestuurd worden. Het zou handig zijn om bij de planning een verantwoordelijke aan te stellen per werkgroep die als contactpersoon kan optreden. De voorzitter geeft als advies dat het waardevol kan zijn om te verzamelen welke bewoners geïnteresseerd zijn in bepaalde onderwerpen, aangezien op die manier een efficiëntere werkverdeling gemaakt kan worden.

4. Presentatie van participatievoorbeelden wind- en zonneparken (Green Trust)

Greentrust gaf een presentatie over verschillende vormen van zowel financiële- als sociaal-maatschappelijke participatie die mogelijk zijn rondom windparken. Tijdens en na afloop van de presentatie werden er vragen gesteld. De PowerPointpresentatie van Greentrust zal via de mail naar de leden van de werkgroep gestuurd worden, hier volgt een beknopte samenvatting van de presentatie, de vragen die gesteld werden en de antwoorden die daarop werden gegeven.

Menukaart Participatie

Financieel

Sociaal Maatschappelijk

Direct

Indirect

Ontwerp (inspraak)

Overig

Aandelen

Mede-eigenaar via coöperatie

Elektriciteit afnemen van windpark

Windfonds

Omwonen denfonds

Obligaties

Kwaliteit landschap

Lokale flora & fauna

Lokale bedrijven

Natuur- en milieueducatie

Lokale infrastructuur

Toerisme en recreatie

3

Presentatie Greentrust

Participatie is een enorm containerbegrip geworden voor allerlei soorten van samenwerking. De belangrijkste tweedeling is het onderscheid tussen financiële participatie en sociaal-maatschappelijke participatie, deze twee vormen van participatie werden apart besproken in de presentatie. De vormen van participatie die in deze presentatie besproken worden zijn voorbeelden van wat er mogelijk is, als er andere suggesties zijn kunnen deze uiteraard ook besproken worden.

Financiële participatie

Directe financiële participatie

Een aantal verschillende vormen van directe financiële participatie zijn:

- Mede-eigenaarschap

Op deze manier is de omgeving van het windpark mede-eigenaar via een lokale burgerenergiecoöperatie, die als doel heeft om hun omgeving te verduurzamen en op deze manier zeggenschap heeft in hoe dat gebeurt. Een bestaande burgercoöperatie wordt in een vroeg stadium van de ontwikkelplannen benaderd om een projectteam te vormen met Greentrust, waarin de (financiële) voorbereiding van het project gedaan wordt. Vervolgens worden de opbrengsten in een gezamenlijke B.V. gedeeld: 50% voor Greentrust en 50% voor de coöperatie. De mede-eigenaarschapsstructuur geeft vaak een prettige dynamiek, de partijen bepalen samen waar de opbrengsten heen gaan, meestal naar projecten in de omgeving om de leefomgeving en het landschap te verbeteren. De meeste projecten van Greentrust werken met dergelijke burgerenergiecoöperaties waardoor Greentrust hier veel ervaring mee heeft en deze vorm van participatie prefereert boven andere vormen. Greentrust geeft aan dat er in Doetinchem geen bestaande lokale coöperatie was die zij konden benaderen. Zij hebben Agem gesproken over het windpark, maar dat is vooralsnog niet tot een samenwerking gekomen. Bij voorkeur heeft Greentrust een cooperatie van direct omwonenden, of van inwoners in de gemeente of omliggende gemeenten. Op die manier blijven de opbrengsten ook zo lokaal mogelijk.
- Aandelen

Het is ook mogelijk dat er constructie wordt gemaakt waarbij omwonenden aandelen kunnen kopen in het windpark. Een aandeelhouder is mede-eigenaar van de onderneming en deelt mee in eventueel rendement. Er is een voorbeeld van een windpark dat is opgedeeld in 1500 aandelen die naar 1500 aandeelhouders zijn gegaan uit de omgeving. Er wordt rendement uitgekeerd aan de aandeelhouders, als dit rendement boven een bepaalde grens komt wordt het overtollige bedrag in een fonds gestort waarmee andere projecten kunnen worden gerealiseerd.
- Obligaties

Dit is ook een financiële constructie die mogelijk is bij windparken om omwonenden te betrekken en mee te laten delen. Een obligatie is een lening die verstrekt wordt aan de ondernemer die het windpark ontwikkelt. De lening wordt over een bepaalde tijdsperiode met rente terugbetaald (bijvoorbeeld over een periode van 10 jaar met 5% rente). Wanneer de lening is afbetaald bestaat er geen relatie meer tussen de twee partijen. Greentrust heeft veel ervaring met obligaties bij windparken. Zij organiseren ook regelmatig obligatiehouderdagen waarbij obligatiehouders de windparken kunnen bezoeken. Dat zijn vaak betrokken mensen die het interessant vinden om meer over het windpark, de omliggende natuur en het landschap te weten.

Vragen van de omwonenden

- Gebeurt het ook wel eens dat het Greentrust niet lukt om een samenwerking aan te gaan met omwonenden via deze vormen van participatie?
 - Antwoord: Tot nu toe is het altijd gelukt om een groep te vinden en daar afspraken mee te maken. Greentrust streeft hierbij altijd naar een burgercoöperatie van mensen die direct om het park heen wonen.
- Over wat voor rendementen hebben we het bij financiële participatie?
 - Antwoord: Windparken zijn investeringen van miljoenen en om die reden is het rendement voorzichtig: 5% tot 7% rendement. Dit rendement hangt af van zowel het soort-, als de grootte van de investering. De SDE-subsidie is op dergelijke voorzichtige rendementen gebaseerd, de subsidie is natuurlijk niet beschikbaar gesteld zodat ondernemers daar rijk van kunnen worden, daarom is het een sober en eerlijk rendement. Als er meer wind staat kan het rendement boven de 5% oplopen, maar in dat geval gaat het niet naar de investeerders, maar naar een omgevingsfonds.
- Wie kunnen er financieel participeren? Zijn dat directe buurtbewoners, of ook mensen die verder van het windpark af wonen?
 - Antwoord: Dat kan beide. Bestaande burgercoöperaties bestaan meestal uit mensen

- o uit de gemeente die al een zonnepark, of zon-op-dak hebben gerealiseerd. Dat zijn niet alleen direct omwonenden.
- o Is er een model of een standaard voor statuten van een coöperatie of B.V. waarin omwonenden en ontwikkelaar financieel samenwerken?
 - o Ja, van beide zijn voorbeelden. De overkoepelende organisatie 'Energie Samen' voorziet startende coöperaties van kennis en advies. Zij hebben erg veel kennis en zijn de vraagbaak voor nieuwe coöperaties en trajecten.
- o Hoeveel procent van de financieel participerende burgers moet buurtbewoner zijn? Is daar een eis voor?
 - o Daar zijn geen criteria voor.

Indirecte financiële participatie

Er zijn ook vormen van indirecte financiële participatie mogelijk:

- o Windfonds
Hierbij neemt de omgeving stroom af van het windpark via winddelen. Het windmolenpark wordt dan opgedeeld in bijvoorbeeld 10.000 winddelen. Bewoners kunnen een winddeel kopen van het windpark en dat aandeel aan energie wordt afgetrokken van de energierekening. Op die manier kunnen individuele omwonenden met deze vorm van mede-eigenaarschap hun energierekening naar nul euro per maand terugbrengen.
- o Omwonendenfonds
Greentrust kan vastleggen dat een deel van de opbrengsten van het windpark in een omwonendenfonds gestoken worden. Via het omwonendenfonds kunnen vervolgens rechtstreekse, belastingvrije donaties gegeven worden aan omwonenden. Voorbeelden zijn het belastingvrij schenken van warmtepompen, zonnepanelen, et cetera. Op deze manier worden de directe omwonenden die uitkijken op het windpark gecompenseerd doordat zij zonder persoonlijke investering de waarde van hun huis kunnen doen stijgen en hun energierekening omlaag kunnen brengen. Een andere constructie is dat het omwonendenfonds geïnvesteerd wordt in projecten voor het algemeen belang in de buurt: bijvoorbeeld een park of een speeltuin.
- o Elektriciteit afnemen van het windpark
Een windpark kan voor langere tijd stroom voor een vaste lage prijs leveren aan omwonenden, zonder de fluctuaties in prijs van de energiemarkt, hierover kunnen voor langere tijd vaste afspraken gemaakt worden. Als de stroomprijs op de markt hoog is, gebeurt het wel eens dat de stroom van het windpark dat aan de omgeving geleverd wordt ongeveer de helft van de marktprijs is.

Vragen van de omwonenden

- o Wat gebeurt er als het niet waait? Krijgt de omgeving dan wel stroom?
 - o Antwoord: Greentrust is een plan aan het uitwerken met energieaanbieder Greenchoice, waarbij de omgeving gebruik maakt van de energie van Greenchoice. De stroom van het windpark wordt dan niet letterlijk aan de omgeving geleverd, maar aan Greenchoice als tussenpersoon. Op deze manier kan gezorgd worden dat er stroom geleverd wordt van het windpark aan het energienet wanneer er weinig vraag is vanuit de omgeving (bijvoorbeeld 's nachts) en andersom dat er stroom geleverd kan worden aan de omgeving wanneer het windpark onvoldoende opwekt (als het windstil is).
- o Opmerking: de Gemeente en Agem kunnen misschien ondersteunen bij het vormen van een energiecoöperatie met omwonenden.
- o Wat nou als er verlies wordt gedraaid? Er wordt geen winstgarantie gegeven voor deze vormen van participatie.
 - o Antwoord: dat is afhankelijk van de vorm van de financiële participatie. Wanneer er verlies wordt gedraaid, kan er geen dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Als er groter verlies wordt gedraaid kan het zijn dat de obligaties dat jaar niet worden terugbetaald, een obligatiehouder heeft dan nog steeds recht op de

terugbetaling en ontvangt meer rente over het startbedrag van de lening, omdat de terugbetalingstermijn in dat geval langer loopt. Voor een windfonds is het anders, dat is een financiële verplichting die bij de uitgaven van het windpark wordt opgenomen. Met andere woorden: dat zijn uitgaven die nog voor de winst zitten: het is onderdeel van de vaste lasten van het windpark.

- Heeft Greentrust ervaringen waarbij er verlies werd gedraaid op een park?
 - Antwoord: Greentrust heeft wel eens meegemaakt dat het dividend niet kon worden uitgekeerd aan de aandeelhouders, dat gebeurt wel eens in de jaren dat er erg weinig wind is. De presentator kent geen voorbeelden van windparken die failliet zijn gegaan en legt uit dat dat ook niet waarschijnlijk is. Windparken zijn simpele bedrijven, zij maken één product (kilowattuur), wat vervolgens verkocht wordt aan één vaste partij. Het kan altijd gebeuren dat er installaties stuk gaan, maar het zijn over het algemeen erg betrouwbare investeringen. Het risicoprofiel is zelfs zo laag, dat pensioenfondsen graag in windparken investeren.
- Vallen windparken onder de controle van de Autoriteit Financiële Markten (AFM)?
 - Ja, het AFM controleert alle investeringen boven de 5 miljoen euro. Dergelijke investeringen moeten een goedgekeurde prospectus aanleveren. Investeringen onder de 5 miljoen euro leveren een informatiebrochure.
- Afgelopen jaar is er 30% minder wind geweest bij de Noordzee, hoe zit dat?
 - Antwoord: dat klopt, dat is het risico met windenergie.

Sociaal-Maatschappelijke Participatie

De sociaal-maatschappelijke vorm van participatie bestaat voornamelijk uit inspraak die de omgeving kan hebben op het ontwerp voor het windpark. Er staan voor het windpark in Doetinchem al een aantal sessies gepland waarin omwonenden input kunnen leveren op het ontwerp. Wanneer er sprake is van financieel mede-eigenaarschap zoals in het eerste deel van de presentatie is omschreven, dan wordt het ontwerp altijd gezamenlijk bepaald. Bij het ontwerpen van een windpark worden vooraf visualisaties gemaakt waarin de situaties voor- en achteraf vergeleken kunnen worden. Greentrust neemt de inspraak van de omgeving op verschillende onderdelen mee: landschap, lokale flora en fauna, lokale infrastructuur, toerisme en recreatie, om al deze onderdelen mee te kunnen wegen worden er allerlei verschillende experts, omwonenden en organisaties betrokken bij het ontwerpproces.

Kwaliteit landschap

Bij de ontwikkeling van een project hecht Greentrust waarde aan de kwaliteit van het landschap. Daarom organiseren zij ontwerpessies met landschapsarchitecten, omwonenden, waterschap en andere professionele stakeholders om de natuur te versterken bij een wind- of zonnepark. Zo heeft Greentrust projecten gerealiseerd waarbij zij een landschapstype hebben veranderd om de biodiversiteit te versterken. Een voorbeeld is het maken van een speciale oeverwand waarin oeverzwaluwen kunnen nestelen.

Lokale flora en fauna

Er wordt vaak kritiek geleverd op windmolenparken vanwege de negatieve invloed die zij zouden hebben op (trek)vogels. Inmiddels zijn veel windturbines uitgerust met een automatisch detectiesysteem dat de baan kan berekenen van vogels die in de buurt van de turbine vliegen. Wanneer een vogel te dicht bij de draaiende bladen komt, schakelt de windmolen even uit. Een vergelijkbaar systeem is ook beschikbaar voor vleermuizen. Een bijkomend voordeel is dat er meestal minder vogels en vleermuizen vliegen als er harde wind staat waardoor de windmolens snel roteren. Een andere negatieve impact van windmolens op lokale flora en fauna is de nachtelijke luchtvaartverlichting die in het verleden altijd aan stond. Inmiddels daar ook een automatisch detectiesysteem voor ontwikkeld waardoor de verlichting alleen aan gaat als er een vliegtuig laag over vliegt.

Greentrust heeft wel eens samengewerkt met een lokale marterwerkgroep in het gebied waar het windmolenpark zou komen. De gemeente had op die locatie als eis gesteld bij de ontwikkeling van het windpark dat er natuurversterkende maatregelen genomen zouden worden. De marterwerkgroep was

in begin sceptisch over het windpark, maar dacht gedurende het proces mee over hoe de komst van het windpark samen zou kunnen gaan met aanpassingen aan het landschap waardoor de leefomgeving van de marter verbeterd zou worden. Het proces heeft er uiteindelijk toe geleid dat Greentrust van de marterwerkgroep een handleiding heeft gekregen hoe het gebied versterkt zou kunnen worden voor de marter en dat zij samen een interne marterwerkgroep hebben opgericht binnen Greentrust.

Lokale infrastructuur

Voor de ontwikkeling van een wind- of zonnepark vinden allerlei bouwwerkzaamheden plaats, zoals het aanleggen of uitbreiden van kabels voor de energie-infrastructuur, daarbij kunnen meestal eenvoudig andere werkzaamheden aan infrastructuur worden meegenomen. Over dit soort verbeteringen kunnen afspraken gemaakt worden bij het ontwerp van het windpark. Greentrust zet zich ervoor in om bij de bouw van het windpark lokale bedrijvigheid te stimuleren door waar mogelijk lokale bedrijven te betrekken bij de bouwprojecten.

Toerisme en recreatie

De KBG wilde graag de mogelijkheden voor toerisme en recreatie bespreken rondom het zonnepark. Greentrust heeft op een andere locatie een bezoekerscentrum gebouwd bij het windpark om informatie te geven over duurzame energie en natuur. Daarnaast organiseren zij met enige regelmaat rondleidingen en hardloopwedstrijden op de windparken om mensen te betrekken. Bij de ontwikkeling van het windpark in Doetinchem zou besproken kunnen worden hoe het park kan bijdragen aan de versterking van landgoed Keppel als recreatieplek en lokale natuur.

Vragen van de omwonenden

- Is het wel goed om natuur en windturbines met elkaar te combineren?
 - Antwoord: Ja, dat valt goed te integreren met elkaar. Windturbines moeten niet in de directe vluchtroute van vogels gezet worden, maar die vluchtroutes zijn vaak goed te onderzoeken. Er vallen bij windparken veel minder vogelslachtoffers dan eerder gedacht werd.
- Heeft de obstakelverlichting voor vliegende voertuigen ook te maken met de hoogte waarop deze vliegen? Gaat de verlichting aan bij vliegtuigen die op acht kilometer hoogte vliegen?
 - Antwoord: De transponders geven zowel de afstand als de hoogte weer, een vliegtuig op acht kilometer hoogte hoeft niet gewaarschuwd te worden.
- Worden de traumahelikopters en militaire luchtvaart ook op die manier gewaarschuwd met verlichting?
 - Ja, er staan infraroodbakens op de turbines. De piloten van traumahelikopters hebben infraroodbrillen waarmee ze de bakens kunnen waarnemen. Militairen weten over het algemeen waar de windparken en hoge gebouwen in hun omgeving staan. Windparken mogen niet in de NAVO-routes geplaatst worden, maar deze zijn bekend.
- In welke fase krijgen we informatie over welke onderwerpen en wanneer mogen wij meebeslissen? Als we weten wanneer we mogen meebeslissen, dan weten we ook waar we ons het beste in kunnen verdiepen van alle informatie die we aangereikt krijgen.
 - Antwoord: binnen een bepaalde bandbreedte kan er een manier gevonden worden om de inbreng van de KBG mee te nemen. Daarvoor geldt wel dat het project uitvoerbaar moet blijven. Op dit moment geldt bijvoorbeeld dat een tiphoogte van 150 meter van een windturbine onvoldoende elektriciteit opwekt om rendabel te zijn. Als het advies van de KBG is dat de turbines een tiphoogte van 100 meter zouden moeten hebben, dan is dat niet werkbaar voor Greentrust.
- Kan er zwart op wit gezet worden hoe de mening en het advies van de KBG meegenomen gaat worden in de besluitvorming en het ontwerp van het windpark? De leden van de KBG besteden veel tijd aan het participatieproces, wij willen graag kunnen terugvallen op afspraken als we onze adviezen niet terugzien in de stukken die vanuit Greentrust naar de gemeente gaan.
 - Antwoord: Greentrust wil daar graag een volgende keer op terugkomen.
- Maakt de energieprijs uit voor de minimale hoogte van een windturbine?

- Antwoord: Ja, als de energieprijzen structureel hoog is, dan kan er met minder kilowatturen een rendabel project draaien. Dat betekent dat er lagere turbines gebouwd kunnen worden, aangezien bij lagere turbines de opbrengsten minder groot zijn dan bij hogere turbines.
- Dus er kunnen ook wel lagere turbines gebruikt worden?
 - Ja, als de energieprijzen structureel is en dat voor een langere tijd zo blijft kunnen er lagere turbines gebouwd worden. Er is voor de SDE-subsidie wel een minimale vereiste hoogte voor de turbines bepaald, dat is een standaard die aangehouden moet worden.
- Hoe werkt de SDE-subsidie?
 - Antwoord: De goedkoopste maatregelen voor CO2 vermindering per ton gaan voor de duurdere maatregelen. CCS (*Carbon Capture and Storage*) is op dit moment goedkoper dan windparken per bespaarde ton CO2 en gaat daarom voor bij de subsidie. Volgend jaar komen er budgetschotten in de subsidie voor wind en andere duurzame initiatieven, om te voorkomen dat alle subsidie naar CCS gaat. Voor wind zal dit steeds minder relevant worden, aangezien het op dit moment de goedkoopste vorm van energieopwekking is. Dat komt mede door het ETS, het creditsysteem om CO2 uit te mogen stoten.
- Heeft het effect als de energiebelasting verhoogd wordt?
 - Ja, dat heeft effect op de prijs van windenergie, maar ook op alle andere vormen van energie, dus alle prijzen stijgen dan gelijk met elkaar.

5. Afsluiting

De werkgroep wil alle informatie uit de presentatie graag onderling bespreken en laten bezinken voor zij de mogelijkheden willen bespreken die eventueel interessant zijn voor de omwonenden van het windparkproject in Doetinchem.

6. Afspraken en taken

- Een behoefte die duidelijk naar voren kwam tijdens de bijeenkomst is om de relatie tussen de Greentrust en de KBG vast te leggen.
- De leden van de werkgroep en Greentrust gaan samen een voorstel doen voor een nieuwe planning waarin de opmerkingen van de werkgroep zijn opgenomen.
- De KBG zal aangeven welke onderwerpen zij graag willen behandelen in aparte informatiesessies en welke onderwerpen gecombineerd kunnen worden.
- Er moet gewaakt worden dat dit proces niet te belastend wordt voor de deelnemers.